

Sammendrag

Temaet for denne rapporten er kommunenes begrunnelser for og erfaringer fra etablering av store bofellesskap og samlokaliserte boliger. Det er en stigende bekymring for at kommunene i økende grad etablerer boliger til mennesker med tjenestebehov samlet, enten som store bofellesskap eller som selvstendige boliger på samme tomt, og at dette i realiteten kan undergrave målsettinger i velferdspolitikken de siste tiårene om normalisering og integrering.

Kapittel 3 i denne rapporten gjennomgår tidligere undersøkelser og foreliggende statistikk, og vi finner at det er grunnlag for å anta at kommunene i noe økende grad etablerer store og/eller samlokaliserte boliger. Gjennomgangen i kapitlet viser også at føringene fra staten på dette området, nedfelt i forskrifter og rundskriv hos Husbanken, er tonet ned de siste årene.

Den viktigste informasjonskilden i rapporten er en casestudie i fem kommuner som har bygget store bofellesskap eller samlokaliserte boliger de senere årene. Casestudien viser at et hovedmotiv for etablering av store bofellesskap og samlokaliserte boliger er stort behov for egnede boliger til personer med tjenestebehov. Videre oppfattes løsningene som mer kostnadseffektive, og dette er særlig relatert til tjenesteorganisering. Uavhengig av økonomiske vurderinger, mener alle kommunene at større personalbaser gir grunnlag for bedre arbeidsmiljø for ansatte og mer fleksibel utnyttelse av personale. Erfaringen i kommuner er at dette bidrar til kvalitativt gode tjenester til brukerne. Store bofellesskap og samlokaliserte boliger vurderes som tilbud som egner seg for noen brukere og ikke for andre. Samtidig fører mangel på boliger til at flere ansatte erfarer at brukere som ikke passer inn i bofellesskapene eller komplekser med samlokaliserte boliger, likevel tilbys plass i slike boliger. Hvor fornøyd brukerne er med boligtilbudet, er ofte relatert til standard på boligen, hvor tilgjengelige nødvendige tjenester er og muligheten for selv å velge hvor en vil bo. Integrering i nærmiljøet oppnås i begrenset grad. Lokalisering og utforming av boligprosjektene kan være en årsak til dette. Flere peker på at tilgang til arbeid og aktivitet på dagtid, og ordninger som støttekontakt og bistand (transport) for å delta på sosiale aktiviteter, er mer betydningsfullt enn selve boligløsningene for å oppnå større grad av integrering i nærmiljøet og i samfunnet for øvrig.

Erfaringene fra denne studien peker i retning av at det er et potensielt problem at man ved etablering av samlokaliserte boliger og store bofellesskap hemmer normalisering og integrering, men hvorvidt dette blir utfallet, avhenger av en rekke andre faktorer.

Bofellesskap og samlokaliserte boliger for personer med tjenestebehov er krevende boformer, og prosjektet synliggjør en rekke forhold som påvirker om boligene fungerer godt. Tjenesteutforming og kvalitet i tjenestene er én faktor, deriblant faglig bevissthet

om det å utøve tjenester i andres hjem, den enkelte beboers autonomi og rett til privatliv. En annen faktor er sammensetning av beboerne og muligheten til selv å velge hvor en vil bo. En tredje faktor er tilgjengelighet til arbeid og aktivitet på dagtid, samt nødvendig bistand for deltakelse i sosiale aktiviteter. En fjerde faktor er lokalisering av boligene, og et femte forhold utformingen av dem.

Rapporten peker på at casestudien synliggjør at spørsmålet om størrelse på bofellesskap og samlokalisering av boliger, ligger i skjæringspunktet mellom boligpolitikk og helse- og sosialpolitikk. Det er behov for å følge utviklingen i kommunene for å se om omsorgsboliger og boliger til personer med tjenestebehov i økende grad organiseres som samlokaliserte boliger og store bofellesskap. Det bør være oppmerksomhet om hvorvidt dette medfører institusjonslignende trekk. Det bes vurdert om det er behov for sterkere statlige føringer for omsorgsboliger når det gjelder organisering, størrelse, lokalisering og tjenesteproduksjon.